

N:o 20.

Ank. till Riksd. kansli den 10 april 1902, kl. 2 e. m.

Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 6, med anledning af en af herr J. P. Jansson väckt motion om utredning angående landets ekonomiska ställning i förhållande till utlandet m. m.

I en i Andra Kammaren väckt motion, n:o 67, har herr *J. P. Jansson* föreslagit:

»att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta verkställa en utredning om landets ekonomiska ställning till utlandet och i sammanhang med nästa års statsverksproposition till Riksdagen inkomma med denna utredning tillika med det förslag, hvartill den kan föranleda.»

Motionären anför, att den stora vaxel, som sistlidet års Riksdag accepterade genom härordningsfrågans lösning, bör infrias utan ny skuldsättning i utlandet. För utrönande af möjligheten häraf borde äfven tagas i beräkning förutvarande statsskulden, jemte all öfrig skuld till utlandet, deri inberäknadt de i utlandet befintliga aktier i industriella verk och grufvor. Utländsk skuldsättning förebygges ej till fullo dermed, att staten icke upptager lån i utlandet. Ty då medel till improduktiva ändamål tillföras statskassan, följer derigenom inströmning af utländskt kapital, äfven om staten icke skuldsätter sig. Motionären synes vidare hålla före, att ökningen i statsutgifter till improduktiva ändamål kommer att så ofördelaktigt inverka på vår handelsbalans, att denna ej lemna tillgång till betäckande af nämnda ökning, jemte räntor å den utländska skulden, hvarför tiden vore inne att taga

Bih. till Riksd. Prot. 1902. 8 Saml. 2 Afd. 2 Band. 16 Häft. (N:o 20).

i öfvervägande, om och hvilka inskränkningar i statsutgifterna må kunna göras.

I öfrigt hänvisar utskottet till motionen.

Det är allmänt känt, att det storartade ekonomiska uppsving, som de senare årtiondena ha att uppvisa, icke kunnat åstadkommas med de jemförelsevis små penningresurser, vårt land erhållit genom sin egen produktion, utan att utländskt kapital härtill användts i stor utsträckning. Sålunda har staten till 1900 års slut ådragit sig en skuld af nära 338 millioner kronor (se Riks-Hufvud-Boken för år 1900), allmänna hypoteksbanken nära 293 millioner kronor (se dess revisionsberättelse för år 1900), kommunerna öfver 226 millioner kronor (se Sver. Offic. Stat. XXVI för år 1899). De enskilda jernvägarnes byggnadskostnad vid 1899 års slut 349 millioner kronor (se Sver. Offic. Stat. L) 38 b.) torde till största delen vara skuld, hvartill komma Allmänna hypotekskassan för Sveriges städer, Stockholms hypotekskassa, alla slag af banker och aktiebolag, hvilka tillsammans sannolikt hafva skulder till betydande belopp i utlandet, hvarjemte äfven ett mycket stort aktiebelopp i industriella verk och inrättningar samt grufvor antages befinna sig i utländsk ego. Statens, Allmänna hypoteksbankens, kommunernas och de enskilda jernvägarnes skulder, tillsammans 1,206 millioner kronor, torde till hufvudsaklig del vara placerade i utlandet, och hvad som af nämnda summa ej är utländsk skuld, fylles antagligen af öfriga uppräknade inrättingars skuld till utlandet.

Till förräntande af denna stora skuld, som hufvudsakligen tillkommit på de sista 50 åren, åtgå inemot 50 millioner kronor årligen, och till att med endast 2 % om året amortera 1,200 millioner kronor erfordras 24 millioner kronor, hvarför nog möjligen torde kunna ifrågasättas, om en så afsevärd förökad användning af landets produktion till improduktiva ändamål, som härordningsbeslutets genomförande medför, kan försiggå utan ny skuldsättning till utlandet. Härvid hjälper måhända icke, att varuomsättningen och industrien samt affärsspekulationen inom vårt eget land vunnit afsättning och utvecklat en förut icke anad liflighet. De banksedlar, som dervid godkännas som liqidationsmedel inom Sverige, gälla ju icke som betalning af skuld till utlandet, hvilket vi fingo erfarå år 1899, då, oaktadt stort öfverflöd i statskassan och riklig penningtillgång inom landet förefunnos, likväl måste upptagas ett utländskt lån till betalning af utrikeshandelns importöfverskottsvärde.

Den snabba tillväxten af landets utländska skuld under en period af fred och en utveckling, som saknar motstycke i landets historia, visar, att

tillväxten uti rörligt kapital icke alltid svarat mot behovet. Befintliga besparingar hafva till allt för stor del användts till improduktiva ändamål samt ett förhållandevis högt lefnadssätt. Men, säger man måhända, insättningarne i banker och liknande inrättningar visa, att förmögenheten inom landet ökats. Dessa tillgodohafvanden äro dock samtliga intet annat än inhemska fordringar, som en del af befolkningen eger hos en annan del, och den enes fordran motsvaras af den andres skuld och representerar inga nya värden gent emot utlandet, då de icke bestå af utländska valutor. Ett folks jord, hus, kreatur, bohag o. s. v. kunna ju icke säljas till utlandet (ty de kunna ej undvaras) mot guld eller silfver, hvarmed utländsk skuld måste betalas. De äro endast delar af den inhemska förmögenheten, som tjena sin innehafvare att genom produktionen frambringa ny förmögenhet. 1886 års komité för afgifvande af förslag till åtgärder i syfte att upphjelpa den ekonomiska ställningen yttrar också i sitt utlåtande sid. 26: »Under den period af uppdrifven spekulation med stegrade priser och inkomster, som föregått det nu varande betrycket, kunde icke heller uteblifva, att ju visserligen förbättrade, men äfven kostbarare lefnadsvanor utbredde sig i landet icke blott bland de bemedlade, utan ock hos den stora massan af befolkningen, hvares behof och anspråk ökades, på samma gång begäret efter förut okända njutningar och böjelsen att lefva öfver sina tillgångar blefvo inom alla samhällslager mera allmänna.» Och å sid. 24 yttrar samma komité med afseende å den storartade utveckling, som efter den tidens förhållanden försiggått på nästan alla områden: »Döljas kan icke heller, att framstegen, hur glädjande de eljest äro, icke kunnat åstadkommas utan såväl bindande i högst betydlig mån af landets egna tillgångar som ett jmförelsevis starkt anlåtande af krediten i utlandet.»

Motionären synes dock fäst allt för mycken vikt vid dessa förhållanden, då han som måttstock för vår ekonomiska ställning åberopar den handelsbalans, den officiella statistiken visar. Enligt handelsstatistiken framträder nemligen i de flesta europeiska länder, liksom i Sverige, en växande underlägsenhet på utförselns penningvärde i förhållande till införselns, och den är sålunda mera skenbar än verklig.

Om sålunda motionären enligt utskottets åsigt sett saken i något för mörk dager, torde dock omtanken om framtiden fordra, att man i möjligaste största omfattning får kännedom om landets ekonomiska ställning. Då emellertid skuldsumman i och för sig icke utgör något som helst bevis för en ofördelaktig ställning, enär ju tillgångarne samt landets förmåga att betala räntan å skulderna och verkställa nödiga amorteringar å desamma dervidlag måste utöfva ett väsentligt inflytande på omdömet om ställningen i det hela, torde utredningen, såsom motionären föreslagit, böra omfatta landets ekonomiska ställning till utlandet i dess helhet, hvarigenom man kunde komma till

ett tillfredsställande svar på frågan om vårt lands ekonomiska ställning till utlandet. I det genom Riksdagens försorg utgifna arbetet »Sveriges land och folk» samt jemväl i äldre arbeten finnas väl ganska goda utredningar om åtskilliga förhållanden, som kunna anses ha betydelse för bedömandet af här föreliggande fråga. Men dels äro dessa utredningar icke så omfattande, som önskligt vore för sakens allsidiga bedömande, och dels torde desamma, om man skall ha nytta af dem, böra företagas tid efter annan och således bilda en serie af utredningar, hvarigenom man kunde få till stånd en på officiel väg åstadkommen saklig, tillförlitlig och för en hvar tillgänglig tablå öfver landets ekonomiska bärkraft.

Då det emellertid torde vara tvifvelaktigt, om en dylik utredning kan hinna verkställas så hastigt, att dess resultat kan framläggas för nästa års Riksdag, och då det på förhand ej kan afgöras, om utredningen behöfver påkalla något förslag från Kongl. Maj:t, samt då i allt fall såväl Kongl. Maj:t som enskilda motionärer äro oförhindrade att för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill utredningen möjligen kan föranleda, hemställer utskottet,

att Andra Kammaren för sin del måtte besluta, att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, det Kongl. Maj:t täcktes så fort ske kan låta verkställa en utredning om landets ekonomiska ställning till utlandet och till Riksdagen inkomma med denna utredning.

Stockholm den 10 april 1902.

På utskottets vägnar:

W. STYRLANDER.

Herr *J. E. Centerwall* har begärt få antecknadt, att han icke deltagit i ärendets slutliga behandling inom utskottet.